לא ב מיי' פ"ג מהלכות מגילה וחנוכה הלכה ו:

ר"ה לב:

כל יומא דחג חלוקין בקרבנותיהן דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא לא איקרי מועד ראש חודש דאיקרי מועד לימא לא איקדיש בעשיית מלאכה דכתיב °*השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון שירה א] ושאין מקודש לחג אין טעון שירה ראש השנה ויוהכיפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה לימא משום דר' אבהו *דאמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים אמר להן *אפשר מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני והא חנוכה ב] דלא הכי ולא הכי וקאמר משום ניסא פורים דאיכא ניסא לימא *אמר רבי יצחק לפי שאין אומרים ג] שירה על נס שבחוצה לארץ מתקיף לה רב נחמן בר יצחק והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ הוא ואמרינן הלל ד] כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה *רב נחמן אמר קרייתה זו היא הלילא רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש ה] אנן *ולר"נ דאמר קרייתה זו היא הלילא התניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להיתירן הראשון: לא היה מכה באבוב של נחושת וכו': פתח בחליל ו] ומסיים באבוב א"ר פפא היינו חליל היינו אבוב ואמאי קרי ליה חליל דחלי קליה: ת"ר *אבוב היה במקדש חלק ז] היה דק היה של קנה היה ומימות משה היה ח] צוה המלך וציפוהו זהב ולא היה קולו ערב נטלו את צפויו והיה קולו ערב כמות שהיה ט] צלצול היה במקדש של נחושת היה י] והיה קולו ערב ונפגם ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו ולא היה קולו ערב נטלו את תיקונו והיה קולו ערב כמות שהיה °מכתשת היתה במקדש של נחושת היתה ומימות משה היתה והיתה מפטמת את הבשמים יא] נתפגמה והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים יב] ותיקנוה ולא היתה מפטמת כמו שהיתה נטלו את תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה אלו שני כלים נשתיירו ממקדש ראשון יג] ונתפגמו ולא היה להם ארוכה יד] ועליהם אמר דוד °נחושת ממורט (ממורק) ועליהם הוא אומר °וכלי נחשת טו] מוצהב שנים חמודות (מוזהב) רב ושמואל חד אמר כל אחד ואחד שקול כשנים של זהב וח"א שניהם שקולין כאחד של זהב תני רב יוסף שניהם שקולין כאחד של זהב תניא טז] ר' נתן אומר שניים היו שנאמר שנים אל תיקרי שנים אלא שניים תני רשב"ג יז] שילוח היה מקלח מים כבאיסר צוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו וחזרו ומיעטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנאמר °אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר יח] לא היה במקדש הרדולים מאי הרדולים אמר אביי טבלא גורגדנא מפני שקולו *) ערב ומערבב את הנעימה: אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מגריפה היתה במקדש

עשרה

*) נ"ל עב וכ"ה הגי' בערוך הש"ס ערך הרדולים · ובערוך ערך טבלא א' הגי' עבה

תורה אור

ישעיה ל

מ"א ז

דה"ב ד

[נ"ל מרוק]

עזרא ח

ירמיה ט

ימי שהחג חלוקין בקרבנותיהם · דפרי החג מתמעטין והולכין : ראש חדש איקרי מועד · דכתיב (איכה א) קרא עלי מועד ובפ"ד דמסכת תענית (דף כט·) תמוז דההוא שתא מלויי מליוה דכתיב קרא עלי מועד : בשיר · הלל : מקודש · בעשיית מלאכה : קרייתא · קריאת המגילה : דחלי קליה · מתוק קולו לשמוע : חלק · קלוף : דק · טינב"ש גילדו דקה : גלגל · שני כלים מכין זה ע"ג זה וקולם דקה וקורין להן לנב"ש : מפטמת את הבשמים · שבה היו כותשין סממני הקטרת והיה קולה גדול ומפטמת הבשמים יפה ונותנת בהן ריח כדאמרי' בכריתות (דף ו:) יט] השוחק אומר היטב הדק הדק היטב שהקול יפה לבשמים : שני כלים · גלגל *ומכתשת נחושת : ממורט · דק שיכולין לקפלו : ממורק · קלל לוישכ"ט : שניים · כ] שני גלגלים ושני מכתשות : באיסר · פי המעיין שהוא עבה שם רחב כאיסר : אל יתהלל חכם · שחכמתו אינה אלא מקלקלת לפי שכלי מקדש ראשון ע"פ הגבורה נעשו דכתיב (ד"ה א כח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית : הרדוולים טבלא גורגדנא · זוג ועינבל שקורים אישקליט"א : ומערבב את הנעימה · כשהיה קול זה מסיים : מגריפה · שבה גורפין את דשן המזבח ודי"ל והוא כעין כף :

עשרה

אלא מנהג אלא ש"מ שברכו וכן משמע מהך דריש פ"ב דברכות (דף יד:) דקאמר רבא הילכתא שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן ההלל בין פרק לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק ימים שאין היחיד גומר בהן ההלל אפילו באמצע הפרק פוסק ואם אין מברכין עליו מאי הפסקה איכא בדבר ותו מפני רשות כמי יפסיק ועד כאן לא איבעיא ליה אלא מפני היראה ומפני הכבוד ולא דמי להאי דקאמר פרק לולב וערבה (סוכה דף מד:) אמנהגא לא מברכינן ה"מ טלטול דמנהג כמו ערבה אבל אקריאה דמנהג מברכין שפיר והא דקאמר התם בפ"ד דתענית (דף כח:) תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר פי' יחיד אין צריך להתחיל ואם התחיל גומר ובדילוג משמע דציבור חייבין היינו ממנהג בעלמא וק"ק רב דסבר לאפסוקינהו התניא הכא דציבור חייבין לקרותו וגם יחיד נמי גומר כשהתחיל ור"ח פי' יחיד לא יתחיל בברכה ואם התחיל בברכה גומר כא] ומ"מ נקוט (דרבינו שמשון) [דר"ת] בידך דטוב לברך ליחיד נמי בתחילה דנהי דודאי אין מחוייב לאמרו מ"מ מאחר שמחזיק עצמו לכך אין זה ברכה לבטלה כמו שהנשים מברכות על נטילת לולב שאינו לבטלה אע"פ דפטורות מ"מ הם רשאות ליטלו ואין זה ברכה לבטלה· פסק :

אמרו מלאכי השרת מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכיפורים · אבל לא קאמר מפני מה אין אנו אומרים שירה משמע שמלאכי השרת אומרים שירה ולכך אומר ר"י דבר"ה וביום הכיפורים אין לדלג והחיות ישוררו וכרובים יפארו כב] : (שייך למתני')

אין פותחין מכ"א תקיעות במקדש בכל יום · ומפרש בסוכה (דף נג:) שלשה לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר שהיו הלוים אומרים שירה בשעת נסכים והיה בו ג' פרקים לכל פרק תקעו והריעו ותקעו :

(שייך למתני') *****ולא** מוסיפין על ששה · פירש"י לא איתפרש טעמא אין פותחין מב' חלילים ולא מוסיפין על י"ב כנגד י"ב יום שחליל מכה :

[***אין**] פותחין מי"ב לוים העומדין על הדוכן · בכל יום כשאומרים שירה שנים לנבלים וט' כינורות וצלצל הרי י"ב ושתי חצוצרות כהנים תוקעים בהן ולא לוים והכי תנן פרק בתרא דתמיד (דף נג:) ושני כהנים עומדים על שולחן החלבים וב' חצוצרות בידם ולא תני התם למתני כינורים וחלילים לפי שלא היו בכהנים אלא בלוים וק"ק דקתני התם והקיש בן ארזא בצלצל ותירץ לחדא מינייהו נקט :

ועליהם אמר דוד נחושת ממורט· *פ"ה על נחושת שמוליא בהם מיהו קשה דהאי קרא כג] בעלמא במלכים דכתיב נחשת ממורט ובדברי הימים (ב ד) כתיב נחשת מרוק ומאי קאמר ועליהם אמר דוד ונראה לר"י דה"ג ועליהם אמר קרא נחשת ממורט נחושת (ממורק) א): **הרדוולים** בסמ"ך גרים רש"י ונראה לר' הרדוולים במ"ם וכן יש בבראשית רבה ערדולין בעיר ומדינה נהפכה פירוש ערדוולין כמו הרדוולין והם מיני כלי זמר מ"ם מתחלפת בנו"ן הרדוולים זהו תרגום של עוגב: **מגריפה** היתה במקדש · פי' בקונטרס שגורפין בה הדשן וקשה דהא היתה כלי זמר אלא נראה לפרש דשני מיני מגריפות היו אחת לדשן ואחת של שיר :

לא

א) נ"ל מרוק

נ"ק סד"א

ד"ה זה שייך למתני' בדף יג ע"ב

[פסחים צה:]

גירסת ר"ק ומכתשת כס"ד נחושת ממורט כו' מתחיל ד"ה

מגילה יד. ע"ש

[שם]

[ע"ש סוטה]

[תוספתא פ"ב]

גליון הש"ס

גמ' מכתשת' עי' שבועות דף יא ע"א תוס' ד"ה מכל מקום קשיא :

שיטה מקובצת

א] שירה הלילה שאין מקודש לחג : ב] חנוכה דלאו הכי ולאו הכי וקאמרי' : ג] אומרים הלל על ותיבת שירה נמחק : ד] הלל התם כדתניא : ה] אחשורוש נינהו ולר"נ תיבת אנן נמחק : ו] בחליל ומסיים באבוב אות ד' נמחק : ז] חלק · א"ד של קנה מימות משה : ח] היה צוה המלך : ט] צלצול היה אות ו' נמחק : י] היה ומימות משה היה והיה קולו : יא] הבשמים

רבינו גרשום

דגומרין בהן את ההלל : [חלוקין קרבנות · פרי החג] : שבת דחלוקי' קרבנותיו · משאר ימי השבוע לימא הלל : [ר"ח דאיקרי מועד · לינמר ביה הלל כדברא במסכת שבועות [דף פ"ה]קרא עלי מועד"תמוז

נפגמה ושלחו חכמים והביאו : יב] ותקנוה ולא היתה מפטמת הקשה הר"ד אלחנן היאך תקנוה והא אמרינן בזבחים דכלי שרת שנפגמו אין מתקנין אותן ומכתשת כלי שרת היתה כדאיתא בפ"ק דשבועות וי"ל מה שאין מתקנין היינו משום דאין עניות במקום עשירות ומתקנים חדשים אבל הכא שלא היו מוצאין חדשה טובה כמותה הוצרכו לתקנה · הרא"ש ז"ל : יג] ראשון ונפגמו ולא עלתה להם ארוכה : יד] ועליהם אמר דוד הכי תימה מאי קאמר עליהם אמר דוד הא האי קרא בכלים שעשה שלמה דבמלכים כתיב נחשת ממורט ובדברי הימים כתיב נחשת מרוק ונראה דגרסי' ועליהם אמר הכתוב והכי נמי תניא בתוספתא כלומר שלמה עשה כלים כמותם פי' ועליהם ועל כיוצא בהם הרא"ש ז"ל : טו] מוצהב טובה שנים חמודות

דההוא שתא עבודי עבודה: טעון שירה' הלל : דלא הכי ולא הכי לא חלוק בקרבן ולא מקודש בעשיית מלאכה] : חורו להתיתן הראשון · לומר שירה אפי' בחוצה לארץ [מקרא מגילה] : צלצול · קורין צימבש [ציבלי] והן כעין [ב'] גלילי נחושת ומכין זה בזה : מפטמת את הבשמים · נותנת ריח טוב בבשמים : נשתיירו ממקדש ראשון · מן המשכן : ממורט · צהוב הרבה : ממורק · חלק הרבה ואף בימי עזרא היו ועליהן אמר כו' : [שניים היו · ב' מכתשות וב' צלצלים] : הדרדולים · טבלא · גורגנא · קלתנא (מורגרו בלע"ז) · [של אותו מין] : ומערבב את הנעימה' של שיר: מגריפה' כלי שבו חותין את האפר מן המזבח:

כזהב רב : טז] תניא רשב"ג אמר שנים היו ותיבות ר' נתן ואות י' נמחק : יז] רשב"ג אומר שילוח : יח] תיבת לא נמחק : יט] כשהוא שוחק אומר היטב : כ] שניים היו שני : כא] גומר והשתא צבור מברכים בר"ח וכשאר ימים של פסח והיינו ממנהגא אבל יחיד לא אשכחן שום חיוב עליו ולא מנהג וא"כ אין לברך : כב] יפארו דאל"כ למה אנו אומרים והאופנים וחיות הקודש כו' משבחין ואומרים ובפירוש אומרים והחיות ישוררו בר"ה ויה"כ : כג] קרא בשלמה כתיב במלכים תיבת בעלמא נמחק :

עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר במתניתא תנא היא אמה א] וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה נקבים היו בה כל אחד מוציא מאה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך מתניתא גוזמא : ועבדי כהנים היו כו' : לימא בהא קמיפלגי דמ"ד עבדים היו קסבר *עיקר שירה [א]בפה וכלי לבסומי קלא ב] הוא דעבידא ומ"ד לוים היו קסבר עיקר שירה בכלי ותסברא רבי יוסי מאי קסבר אי קסבר עיקר שירה בפה ג] עבדים סגיא אי קסבר עיקר שירה בכלי לוים בעינן לעולם קסבר עיקר שירה בפה והכא במעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות קמיפלגי מ"ד עבדים היו קסבר אין מעלין מדוכן לא ליוחסין ולא למעשרות מ"ד לוים היו ד] [ג]קסבר מעלין מדוכן בין ליוחסין בין ה] למעשרות ולמ"ד ישראלים היו קסבר מעלין מדוכן ליוחסין ולא למעשרות : תנו רבנן ו] *השיר מעכב את הקרבן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מעכב מ"ט דר' מאיר *דאמר קרא °ואתנה את הלוים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל ז] ולכפר על בני ישראל מה כפרה מעכבת אף ח] שירה מעכבת ורבנן ההוא לאידך דר' אלעזר דאמר ר"א מה כפרה ביום אף שירה ביום : אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר °ושרת בשם ה' אלהיו איזהו שירות שבשם הוי אומר זה שירה ואימא נשיאות כפים ט] מדכתיב °לשרתו ולברך בשמו מכלל דברכת כהנים לאו שירות היא רב מתנה אמר מהכא °תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה ואימא דברי תורה דכתיב °פקודי ה' ישרים משמחי לב משמחי לב איקרי טוב לא איקרי ואימא בכורים דכתיב °ושמחת בכל הטוב טוב איקרי טוב לבב לא איקרי א"ר מתנה מנין לביכורים [ד]שטעונין *שירה אתיא טוב טוב מהכא איני *והא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן [ה]מנין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר °ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין משכחת לה *כדתני י] ר' יוסי פרי אתה מביא [ו]ואי אתה מביא משקין יא] הביא ענבים ודרכן מנין ת"ל תביא : חזקיה אמר מהכא °וכנניהו שר הלוים יב] (ישור) במשא כי מבין הוא אל תיקרי (ישור) [יסור] אלא ישיר בלווטי א"ר יוחנן מהכא °לעבוד עבודת עבודה איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אומר זו שירה רבי יצחק אמר מהכא °שאו זמרה ותנו תוף כנור נעים עם נבל ר"נ בר יצחק אמר מהכא (°הם) [צ"ל המה] ישאו קולם ירונו בגאון ה' צהלו מים : ותנא מייתי לה מהכא °ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ממשמע שנאמר בכתף איני יודע שישאו מה ת"ל ישאו אין ישאו אלא לשון שירה וכן הוא אומר °שאו זמרה ותנו תוף ואומר ישאו קולם ירונו וגו' חנניא בן אחי רבי יהושע אמר מהכא °משה ידבר והאלהים יעננו בקול

על

עשרה נקבים היו בה · ובכל נקב היה קנה אחד ובכל קנה וקנה היו בו י' נקבים ובכל נקב של קנה הוליא מין זמר נמלאת כולה מוליאה מאה מיני זמר : יג] **וסימניך** · שלא תטעה מי אמר מאה מי אמר אלף : **מתניתא גוזמא** · דרך משניות לשנות גוזמא כגון הכך דאמר בשחיטת חולין בפרק גיד הנשה (דף צ:) : **רבי יוסי** · דאמר ישראלים מיוחסים היו מאי קסבר אלא דכ"ע עיקר שירה בפה : **בין למעשרות** · דמחזקינן ליה בחזקת לוי : **ואתנה את הלוים** · ולוים משוררים הם : **שבשם** · שמזכירין בו שם שמים (א) : אין אדם שר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב דכתיב (ישעיה סה) הנה עבדי ירונו מטוב לב : **אימא ביכורים** · וה"ק קרא תחת אשר לא הבאת ביכורים : **מנין לביכורים שטעונין שירה** · שאומרים ארוממך ה' כי דליתני כדתנן במס' ביכורים (פ"ג מ"ד) : **טוב טוב** · כתיב הכא בכל הטוב וכתיב בשירה (דברים כח) בשמחה ובטוב לבב : **פרי** · בביכורים כתיב (שם כו) מראשית יד] פרי : **הביא ענבים** · לעזרה לביכורים ודרכן מנין שילא ת"ל אשר תביא מארלך מ"מ : טו] **(ישור במשא)** **חזקיה אמר מהכא** · אשכחן שירת לוים מן התורה ישור במשא טז] כשיאות קול בשיר : **בלוותי** · שם הכם : **שירה** · צריך עבודת קרבן שאינו נאמר אלא על היין של נסכי קרבן כדכתיב (במדבר י) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם : **צהלו מים** · יצהלו בשיר בית המקדש יותר מצהלת ים סוף : **מייתי לה מהכא** · לעיקר שירה מן התורה :

על

לא דכ"ע עיקר שירה בפה · קשה בפרק החליל (סוכה נא·) קאמר דאי עיקר שירה בפה אין שיר של קרבן נמי דחי שבת וי"ט לעשותו בכלי וא"כ מתני' דקתני י"ב ימים החליל מכה מני וי"ל דודאי תנאי דמתניתין אית להו עיקר שירה בפה אבל איכא תנא דרבי יוסי בר יהודה התם דאמר דשיר בכלי (*דקרבן) דחי שבת וי"ט ואתי *רישא כוותיה : **השיר** מעכב הקרבן · קשה דהא השיר בשעת ניסוך והניסוך אין מעכבת הקרבן דאדם מביא זבחו היום ונסכים מכאן יז] עד ארבעה ימים (מנחות דף מד:) ונראה לפרש שיר מעכב את הקרבן היינו ניסוך שאם אין שירה אין ניסוך : **משמח** לב איקרי טוב לא איקרי · וא"ת והכתיב (משלי ד) לקח טוב נתתי לכם (תהלים קיט) טוב לי תורת פיך וי"ל דה"ק משמח לב איקרי טוב *שסמוך (ללב) לשמחה ומשמעותו לשון שמחה א"כ טוב הסמוך ללב לא איקרי וא"ת והא כתיב (רות ג) וייטב לבו ופירש"י שיש במדרש וייטב לבו בתלמוד תורה וה"נ דרשינן שבת (דף סג:) ויטיבך לבך על תלמוד תורה וי"ל דלא כתיבי בהדיא ולפ"ז לא הוי אתי שפיר הא דמקשה ואימא ביכורים דהא טוב סמוך ללב לא איקרו וי"ל דה"נ משני דבעינן טוב הסמוך ללב ומיהו כיון דהיה יודע דבעינן טוב הסמוך ללב מעיקרא שוב לא צריך להקשות עוד מביכורים ולשון ראשון עיקר : **מנין** לביכורים שטעונין שירה · פרש"י יח] (דתנא) שהיו טעונין שירה [כדתנן במס' ביכורים (פ"ג מ"ד) החליל (היה) מכה לפניהם [ט'] יט] והא דפריך איני והא אמר ר' שמואל בר נחמני ומקשה לרבי שמואל בר נחמני אך יש תימה אמאי לא מקשה ליה בהדיא מן המשנה וי"ל שהש"ס לא הביא המשנה דזרעים וגם מילתיה דר' שמואל בר נחמני לא אייתי ליה הש"ס אלא אגב גררא הלכך לא פריך אלא הכי ולרבי נראה ששיר המשנה על ביכורים אינו עיקר השיר כ"א לשמחה בעלמא הלכך לא פריך מינה לר' שמואל בר נחמני ולא כפירש"י ויש תימה דלא איירי המשנה בעיקר שיר כלל ועוד הקשה ר' אלחנן היכי מוקי לה למשנת ביכורים הכא בהביא ענבים ודרכן דהא בכל הביכורים מיירי בתאנים וחטין וכל ז' המינין *)ואין לפרש דה"ק שאם הביא ענבים בביכורים ודרכן לאחר כך שלא תפקע מהם קדושת הביכורים אע"ג דכתיב בקרא פרי דהתם תניא בחולין פרק העור והרוטב (דף קכ:) אין מביאין ביכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים אלמא שהמשקה מהם חשוב לביכורים אלא דיש לפרש הביא ענבים ודרכם פי' הפריש ענבים ודרכם מנין שכשרים לביכורים ת"ל תביא והא דתניא אין מביאין ביכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים דמשמע לכתחילה מביאין יש לפרשו בדיעבד כ] דהא קרא כתיב שאומרים שיר על ביכורים והיכי כתב קרא בדיעבד ונראה לפרש דמיירי לכתחלה וה"פ הביא ענבים ודרכן מנין שיביאם לכתחלה ת"ל תביא דמשמע לכתחלה ומשנת ביכורים נמי אתיא שפיר דמיירי במשקין היוצאין מזיתים וענבים שאומרים עליהם שירה לכתחלה ואיידי דתקנו עליהם שירה תקנו נמי בכל הביכורים של ז' המינים ולא קשיא מידי מכל מה שהקשיתי לעיל וצ"ע בירושלמי : **אל** תיקרי כא] ישור אלא ישיר · תימה דכמה קראי איכא בדברי הימים (א ט) בני פלוני משוררים וי"ל דבעי לאשכוחי דשירה מן התורה לכך דייק ליה מהך קרא דכתיב ישור במשא וכתיב עבודת משא אי נמי מפיק מקראי שהיא עבודה וזר חייב עליה מיתה :

*) נ"א ועוד רבי יוסי גופיה היכי קאמר ואין לפרש דה"ק נ"ק

מהכא

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ג:

לב ב מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ג :

נ"א ושיר של קרבן דחי כו' נ"ק

נ"א מתני' עיין נ"ק

לג ג מיי' פ"ג מהלכות כלי מקדש הל' ב :

לד ד מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה א ויז :

לה ה מיי' [פ"ג מהלכות כלי מקדש דין ב כצ"ל] (פ"ו מהלכות תמידין הלכה ה) :

עי' הגהות נ"ק

לו ו מיי' פ"ב מהלכות בכורים הלכה ד :

[א"ר אלעזר כצ"ל וכ"א בילקוט וכזה תבין מה דקאמר בסמוך לקמן ורבנן ההוא לאידך דרבי אלעזר כו']

שיטה מקובצת

א] אמה וגבוה אמה תיבת וגבוה נמחק : ב] קלא בעלמא ומ"ד ותיבות הוא דעבידא נמחק : ג] בפה בעבדים : ד] קסבר מעלין מדוכן וכו' · וא"ת ולא יעלו מדוכן ליוחסין ולמעשרו' ויעלו עבדים לדוכן וי"ל דה"ק גזירה שמא יבא להעלות ליוחסין ולמעשרות הרא"ש ז"ל בתוספותיו : ה] למעשרות ומ"ד ישראלים את לי נמחק : ו] השיר מעכב את הקרבן · וא"ת והלא השיר אינו בא אלא על הנסכים כדאמרינן לקמן דאין אומרים שירה אלא על היין ואמרי' בפ' הקומץ רבה דאפילו לר"מ אדם מביא זבחו היום ונסכים לאחר כמה ימים וכיון דאין ניסוך אין שיר ואפילו הכי לא מעכב די"ל דהא דקאמר דשיר מעכב היינו כשהבוא הנסכים עם הקרבן אבל כשלא הביאם עם הקרבן לא שייך עיכוב בשיר · הרא"ש ז"ל בתוספותיו: השיר מעכב את הקרבן דברי ר' מאיר · הא דאמרינן בפ' בתרא דתענית כהנים לוים וישראלים מעכבין את הקרבן תניא ר"ש אומר כהנים לוים וישראלים (מעכב) וכלי שיר וכלי שרת מעכבין את הקרבן במאי קמיפלגי רבנן סברי עיקר שירה בפה ורבי שמעון סבר עיקר שירה בכלי אלמא לדברי הכל השיר מעכב איכא למימר דס"ל כר' מאיר אי נמי הא דקאמר מעכבין היינו שצריך לעשות כן מן התורה אבל כפרה לא מעכבי וכן מסתבר דישראל לא מעכבי כפרה דתשמרו להקריב לי כתיב וצריכין שיעמדו ישראל על קרבנם אבל אי ליתנהו שם לא מעכבי כפרה · הרא"ש ז"ל בתוספותיו : ז] ישראל וגו' ולכפר : ח] אף שיר (אות ה' נמחק) · פי' כשמביא נסכים ביום אבל אם הביא נסכים בלילה לא יאמר שיר וכן לר"מ לא מעכבי אם לא הביא נסכים עם הזבח · הרא"ש ז"ל בתוספותיו : ט] מדכתיב לשרתו ולברך בשם ה' (תיבות בשמו מכלל נמחק) 'הקשה הר"ר אלחנן דהכא מרבינן מושרת ללוים לשיר ובספרי דריש ושרת פרט ללוים שאין ראויין לשרת וי"ל דהכא מרבינן מבשם כדקאמר איזהו שירות שהוא בשם [והתם] דריש מושרת ועיקר שירות אינו בלוים' הרא"ש ז"ל בתוספותיו: י] כדתני רב יוסף פרי פרי אתה תיבות ר' יוסי ל"ש ונמחק : יא] הביא ענבים ודרכן מנין אין לפרש הביא ענבים בכורים ודרכן אח"כ לא פקע מהן בכורים אע"ג דכתיב בקרא פרי דהא תנן בפ' י"א דתרומות אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים אלמא מביאין מהן משקה והא דקאמר הכא ואי אתה מביא משקה היינו לכתחלה אין לדרכן הביא ענבים ודרכן מנין כלומר הפריש ענבים לשם בכורים ודרכן מנין שיביא מהן המשקה ובשילהי מסכת חלה תנן יוסף הכהן הביא בכורים יין ושמן ולא קבלו ממנו וקאמר עלה בירושלמי תמן תנינן אין מביאין בכורין משקה ר' אילא בשם ר"א (תני)[כיני מתני'] אין עושין בכורים משקה ואפי' משוכו בהן הבעלים והתנן דרך בכורים להביא משקה מנין שיביא ת"ל תביא תמן כשלקטן בשעה ראשונה על מנת כן ויראה לי לפי הירושלמי דאם לקטן על מנת לדרכן ולהביא יין בהא נמי אמרינן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה ואם דרכן רביא משקה אבל אם לא לקטן לכך ודרכן אין מקבלין ממנו ולהכי לא קבלו מיוסף הכהן עכ"ל הרא"ש ז"ל בתוספותיו: יב] שר הלוים במשא יסור כי מבין הוא אל תקרי יסר אלא ישיר בלוטי א"ר יוחנן: יג] זמר הס"ד ומה"ד ונמדה גבוה הס"ד ומה"ד וסימניך: יד] מראשית כל פרי: טו] תיבות ישור במשא נמחק: טז] במשא בנשיאות קול: יז] מכאן אפי' עד: יח] פירש"י דתנן תיבת דתנא נמחק: יט] לפניהם כו' ארוממך וגו' והאכ: כ] בדיעבד וליתא דהא קרא כתיב דאומרים שירה אות ש' ל"ש: כא] תקרי יסר אלא ישיר תיבת ישור נמחק:

מסורת הש"ס

סוכה נ: נא· [תענית כז· ע"ז מז·]

[עי' תוס' ר"ה לג: ד"ה ונתקלקלו]

במדבר ח

דברים יח

שם י

שם כח

תהלים יט

דברים כו

(חולין קכ)

ברכות לה· [לקמן יב·]

שופטים ט

חולין קכ:

ד"ה א טו [במשא יסור]

במדבר ד

תהלים פא

ישעיה כד

במדבר ז

תהלים פא

שמות יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שבשם כו' שמים הס"ד ואח"כ מ"ה זו שירה אין אדם :

רבינו גרשום

עשר נקבים היו בה · בקתה שחלולה חותה כולה : מתניתא גוזמא · המשנה החיצונה מוטעת לעולם : עיקר שירה בפה · (מה) [השיר] שהיו הלוים אומרים בפיהם הוא עיקר שירה: [ותסברא ר' יוסי דאמר דישראלים הוו מאי קסבר כו'] : מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשרות ומאי דחוי להו דקיימי בין לוים לא דייק אי בכלי אי בפה ומעלין ליוחסין ומחלקין להן מעשר : מעלין מדוכן ליוחסין · משום הכי בעינן משיאין לכהונה : אבל לא למעשרות משום הכי לא בעינן לוים : [לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד : ולכפר] · מה כפרה · דכהנים (מעכבת דהיינו מתן דמים אף עבודת הלוים דהיינו השירה מעכבת) [מתן דמים מעכבת אף שירה דלוים מעכבת · דהיינו עבודה דלוים] : ורבנן · להכי איתקש עבודה דלוים לכפרה דכהנים דמה כפרה ביום דכתיב ביום צוותו : [שירות] שבשם · שמזכיר בה את השם : זה שירה' אזכרות שבזמורים [היינו שירה שיש במזמורות אזכרות] : ואימא נשיאות כפים · דכהנים שיש בה הזכרות השם דפשטיה דהאי קרא בכהנים כתיב דגמרינן מיניה בזמן ש"ט סמוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה היו כל המשמרות שוין בחילוק לחם הפנים שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך מאי שעריך בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד · וכתיב חלק כחלק יאכלו : הוי אומר זו שירה דכתיב עבדי ירונו מטוב לב : טוב לבב לא איקרי · לא תורה ולא ביכורים : אתיא טוב טוב · כתיב בשירה ובטוב לבב · ובביכורים בכל הטוב : מנין שאין אומרים · לוים שירה אלא על היין בשעת ניסוך היין [שנאמר ותאמר להם הגפן וגו'] : משכחת לה · אפי' לר' יונתן [דאמר] דאומר שירה על הביכורים : כדתני רב יוסף [שהן יין] : (מנין שאם) הביא ענבים בכורים לירושלים ודרכן קודם ביאתו לעזרה מנין שמשון הבאה אתו יין ת"ל תביא לרבות : ישור במשא · הוי לשון שררה : (ישיר) [בילוותי] · שם חכם : איזהו עבודה שצריכה עבודה] · הוי אומר זה שיר · שהלוים אומרים בפה ואחרים עובדים להם בכלי שיר ומסייעין להם : ואיכא דאמרי שצריכה עבודה

על עסקי קול א] רב אשי אמר מהכא ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד רבי יונתן אמר מהכא ולא ימותו גם הם גם אתם מה אתם בעבודת מזבח אף הם בעבודת מזבח תניא נמי הכי א] ולא ימותו גם הם גם אתם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה אמר אביי נקיטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה ב] שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד ג] וגו' והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה: מיתיבי משורר ששיער ומשוער ששורר אינן במיתה אלא באזהרה תנאי היא דתניא ד] מעשה בר' יהושע בר חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא אמר לו בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררים ולא מן המשוערים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומ"ס אזהרה היא ולא גזרו בה ה] דכ"ע אזהרה היא מר סבר מסייע גזרו ביה רבנן ומר סבר לא גזרו ביה רבנן בעי רבי אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה ו] או אינה טעונה שירה עולותיכם אמר רחמנא אחת עולת חובה ואחת עולת נדבה או דלמא עולותיכם דכולהו ישראל קאמר רחמנא ת"ש ויאמר חזקיהו להעלות העולה (א)(על המזבח) ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצוצרות (ב) ע"י כלי ז] (שיר) דוד מלך ישראל האי שירה מאי עבידתה אילימא דעולת חובה ל"ל אימלוכי אלא לאו דעולת נדבה א"ר יוסף לא עולת ראש חודש הוה וקא מיבעיא להו מי הוקבע ר"ח בזמנו דליקרב או לא אמר ליה אביי ומי מצית אמרת הכי והכתיב ביום ששה עשר לחדש הראשון וגו' ויאמר חזקיהו להעלות העולה (על המזבח) אלא אמר רמי בריה דרב ייבא כבש הבא עם העומר ח] קמיבעיא להו מי קבע ר"ח בזמנו דליקריב או לא מתקיף לה רב אויא וליחזי פסח היכי עביד מצה היכי אכיל אלא אמר רב אשי מידי דהוה אשליחא דציבורא דממליך השתא דאתית להכי אפילו תימא עולת חובה מידי דהוה אשליחא דציבורא דממליך ת"ש *רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו היום תשעה באב היה ומוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היתה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו כהנים ולוים עומדים על דוכנן ואומרים שירה ומה שירה אמרו וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו אויבים וכבשום וכן בשניה האי שירה מאי עבידתיה אילימא דעולת חובה מי הואי (ג) ט] בי"ז בתמוז בטל התמיד אלא לאו דעולת נדבה ותסברא מ"ש דעולת חובה דלא הואי ומ"ש דעולת נדבה דהואי הא לא קשיא בן בקר אקראי בעלמא הוא דאיתרמיא להו אמר רבא ואיתימא רב אשי ותסברא שירה דיומיה לה' הארץ ומלואה וישב עליהם את אונם בשיר דארבעה בשבת הוא אלא אילייא בעלמא הוא דנפל להו בפומייהו והא עומדין על דוכנן קתני כדר"ל דאמר י] אומר שלא על הקרבן אי הכי בעולת נדבה נמי לימא נפיק מינה חורבא מאי הוה עלה ת"ש *) דתני רב מרי בריה דרב כהנא על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קודש קדשים אף שלמים קודש קדשים ומה שלמים יא] קבוע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן :

איבעיא

א) אולי נ"ל ר' יאשיה כי הוא בר פלוגתיה דרבי יונתן ב) [זבחים נה· ע"ש] ·

על עסקי קול · שהיה מטהו לשורר לפי שמשה לוי היה : **אף הם** · הלוים בעבודת מזבח ולא משכחת לוים כשרים בעבודת מזבח אלא בשיר : (ד) **מה אתם** · אלהכהנים קאי קרא : **אתם בשלהם** · הכהנים שנכנסו בעבודת לוים כגון ששררו: **והם בשלכם** · לוי שעבד על המזבח ככהן : **הם בשלהם** · כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי משוער שאמר שיר שהרי הלוים היו חלוקים זה למשוער וזה למשורר : **אלא באזהרה** · לא אתפרש לן (ה) : **אביי** · לית ליה הא מתני' דקתני לעיל הם בשלהם אינו במיתה דהא משכחת תנא אחרינא דקאי כוותיה : **זר ממש** · כגון ישראל : **הא כתיב חדא זימנא** · בההיא פרשתא גופה וקאי נמי אעבודת לוים : **רבי יהושע ויוחנן בן גודגדא** לוים היו יוחנן בן גודגדא סבר משורר ששוער במיתה כשהוא מגיף לבדו וגזרו רבנן במסייע דלא ליתי למעבד לחודיה ור' יהושע סבר אפילו כי עביד לחודיה אינו אלא באזהרה ולא גזרו רבנן במסייע : **עולת נדבת ציבור** · כגון קיץ המזבח הבא מן השופרות שנותנין בהן מעות מותר תקלא ומותר יב] אשם: **עולותיכם** · ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם (במדבר י) והיינו שירה : **ויאמר חזקיהו** · משמע שהיה נמלך : **אלא לאו נדבה** · ונמלך אם ישוררו וכתיב החל שיר ה' שהורו לו ב"ד לשורר : **עולת ר"ח** · דמוסף הואי : **כבש הבא עם העומר** · דהוא עולת חובה בי"ו בניסן : **אלא אמר רב אשי** · הא דמימלך לאו משום דמספקא ליה דודאי הוקבע ר"ח בזמנו אלא רשותא הוא, דקא נסיב : **מידי דהוה אשליח דציבורא דמימלך** · ונסיב רשותא אם יתפלל: **אפילו תימא עולת חובה** · עולת תמיד שבכל יום ויום הואי : **זכות ליום זכאי** · בניסן נגאלו בניסן עתידין להיגאל : **מוצאי שבת** · אחד בשבת: **ומוצאי שביעית** · שמינית: **וישב עליהם את אונם** · פסוק הוא בתהלים במזמור אל נקמות ה' : **בטל התמיד** · שלא היו להם כבשים מחמת שהיו צרים על ירושלים ואין יוצא ובא: **ומ"ש עולת נדבה דהואי** · הלא לא היו כבשים מצויים : **הא לא קשיא בן בקר בעלמא אתרמי להו** · שאינו ראוי לתמיד וראוי לעולת נדבה : **ותסברא** · דשירה גמורה הויא ההיא שירה על קרבן והא שירה דאחד בשבת לה' הארץ ומלואה כדאמר בראש השנה (דף לא·) והאי קרא במזמור אל נקמות ה' שהוא שיר של רביעי בשבת: **איליא** · קינה כדמתרגמינן ושאי על שפים קינה וטלי על נגדין איליא (ירמיה ז) : **דוכן** כמין אצטבא היה : **אי הכי** · דאפילו שלא על הקרבן אומר שירה בעולת נדבה נמי לימא ותפשוט בעיא דר' אבין : **נפקא מיניה חורבא** · דהא דר"ל רשות הוא יג] (ו) דאי אית ליה לעולת נדבה ברשות אתי למימר עולת חובה נמי רשות הלכך לא אמרינן שיר לגמרי בנדבה : **מאי הוי עלה** · דבעיא דר' אבין : **ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם** · מקיש עולה לשלמים ושלמים לעולה לענין שיר: **מה עולה האמורה כאן קדשי קדשים** · דאין לך עולה קדשים קלים אף שלמים האמורים כאן טעונים שיר בשלמים קדשי קדשים משתעי ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת דשלמי ציבור הן וכתיב בהו (ויקרא כג) קדש יהיו לה' לכהן ומה שלמים האמורים כאן לגבי שיר קבוע להן זמן דהא אוקימנא בכבשי עצרת אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת ציבור דאין קבוע לה זמן :

נסכים

מהבא ויהי כאחד למחצצרים · ובקרא (במדבר י) כתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אלמא איכא שירה [מן התורה] :

משוער משורר · דבדברי הימים (א ט) כתיב משפחות שהיו משוערים ומשפחות שהיו משוררים: **מיתיבי** · פ"ה לא ידענא האי אזהרה מהיכא היא ורבינו מנחם כ"ע פי' דכתיב (במדבר ח) לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד וכתיב (שם) ככה תעשה ללוים במשמרותם : **דמר** סבר במיתה · אם משוער לבדו וגזרו בו רבנן מסייע עם אחר ומ"ס באזהרה ולא גזרו רבנן אם בא לסייע :

עולת נדבת ציבור טעונה שיר · כגון עולת קיץ אבל דיחיד אפי' חובתו אין טעונה *נסכים :

אלא אמר רמי בריה דרב ייבא כבש הבא עם העומר קא מיבעיא ליה · טובא תימה מאי ס"ד דהא אתמול הקריבו תמידין ומוספין *) אמאי לא אימלך אלא ממוסף ט"ו דניסן : **איבעיא** להו אי איקבע ר"ח · וקשה לרש"י דבדברי הימים כתיב האי קרא מקמי ויועץ המלך לעשות הפסח בחדש השני :

אלא אמר רב (שימי) [אשי] מידי דהוי אשליחא דציבורא דממליך · ולעולם לא תפשוט דנימא דכבש הבא עם העומר הוה : **שירה** דיומא לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) · ואם עולת קיץ טעונה שירה היינו שיר שאמרו בתמיד של שחר בו ביום :

אי הכי בעולת נדבה · פי' בקונטרס ותפשוט בעיא דרבי אבין יד] :

לעולותיכם ולזבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף שלמים כו' ומה שלמים שקבוע להן זמן וכו' והא בברייתא איתא נמי בזבחים בפ' איזהו מקומן (דף נה·) ומתניא הכי מה עולה קדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים מה עולה טעונה לצפון אף שלמים כו' וליכא התם ומה שלמים שקבוע להם זמן וכו' כדאיתא הכא ושמא כל זה דטעונין לצפון ודקבוע להם זמן היא ברייתא וכן היה שונה אותה רב מרי הכי והתם הניא מה שהיה צריך ממנה א"נ אין בברייתא כי אם עולה קדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים (ה"נ ומקשינן) לענין קביעות זמן ולענין טעונה לצפון דזבחים · רבינו אלחנן :

*) נ"ל אמאי לא אימלך ממוסף ט"ו בניסן דאיכא לסו ועוד קשה לרש"י ושני דבורי התוס' הם דבור אחד ועיין צ"ק

לז א מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה יא ופ"ב :

לח ב מיי' פ"ו מהלכות תמידין הלכה ח ופ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ג :

לט ג מיי' פ"י מהלכות שמיטה ויובלות הלכה ג ד :

שיטה מקובצת

א] הכי ולא ימותו גם הם גם אתם מה אתם בעבודת המזבח אף הם בעבודת המזבח : ב] במיתה' תימה אמאי לא חשיב ליה בהדי הנך דתני ואלו הן במיתה · תוס' : ג] מועד מזרחה משה ואהרן וגו' והזר : ד] מעשה בר' יהושע וכו' הקשה הר"ר אברהם מפולטישלא דהכא משמע שהלוים היו מגפין הדלתות ובפרק החליל בסופו אמרינן דמשמר שזמנו קבוע נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתים וקאמר בגמרא הני תרתי דמשמר המתעכב מאי עבידתיהו אמר רבי יצחק בשכר הגפת דלתות משמע דהכהנים היו מגיפין דלתות ולאו קושיא היא דכהנים היו מגיפין דלתות ההיכל במקום שהלוים לא היו יכולים לילך כדתנן במסכת תמיד מי שזכה בדישון וכו' נטל המפתח ופתח את הפשפש ונכנס לתא עד שהוא מגיע לשער הגדול הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחת ופתחו וכן במקומות שהיו הכהנים שומרים שם היו שוערים כדתנן במס' תמיד בשלשה מקומות הכהני' שומרים בבית המקדש והא דכתיב בשמואל ויפתח שמואל את דלתות בית ה' לאו בדלתות ההיכל משתעי אלא לשכה היה שם וקראוה בית ה' · תוס' הרא"ש ז"ל · יהושע בן חנניא ת' בר נמחק : ה] בה לא דכ"ע : ו] או אינה טעונה שירה·גליון תימה אי אינה טעונה שירה איך מצינו שיר בתודה דאין תודה [באה חובה] וי"ל דמשכחת לה בתודה הבאה כשמוסיפין על העיר והעזרה' הר"י ז"ל בתוס' : ז] תיבת שיר נמחק : ח] העומר הוה וקמבעיא להו מי הוקבע ראש חדש: ט] בי"ז בתמוז בטל התמיד · גליון הקשה הר"ר ולישני דהוי מקרבן שהובא קודם ביטול התמיד ונסכים הביאו לאחר ביטול התמיד וי"ל דלא מסתבר שיאחרו הנסכים שלפני י"ז בתמוז עד ט' באב ואע"ג דלקמן מוקי להכי הכא מצי לאוקמי בענין אחר ויש להסתפק כשאין מביאין נסכים עם הזבח אם היום אומר שיר של יום הקרבת הקרבן או שיר של יום הבאת הנסכים ויש להוכיח מהא דבעי לקמן נסכים הבאים בפני עצמן אם טעונים שירה וקאמר עלה ותסברא שירה דיומא לה' הארץ ומלואה וכו' [חסר כאן ונ"ל דצ"ל ומאי פריך תלמודא דלמא הקרבן הביאו בד' בשבת והנסכים איחרו להביא עד יום א' והם אמרו השירה של יום הקרבן שהוא וישב עליהם את אונם אלא ש"מ שהשיר של יום הבאת הנסכים צריך לאמרו כך נ"ל] : י] דאמר אומרים שירה שלא : יא] שלמים שקבוע להם זמן אף עולה שקבוע להם זמן : יב] ומותר אשמות הס"ד : יג] הוא ואי תלי לעולת תיבות דאי אית ליה נמחק : יד] אבין ודוחק דחובה מבעיא ליה אם לא ונראה דפריך אשתיא דדחי דלא הוי קרבן [נדבה] כי היכי דלא תפשוט בעיא ופריך כי נמי (איכא) [הוי] קרבן [נדבה] לא תפשוט דרשות הוא דאמרי כו' וכה"ג איכא בפרק בירה ובפרק המנית לשון הר"י ז"ל תוס' :

דאין אומרים שירה אלא בשעת עבודה : **על עסקי קול** · בשעת שהיה משה משורר שהוא לוי האלהים יעננו לו בקול : **אף הם** בעבודת מזבח שירה בשעת קרבן : **אתם בשלהם** · כלומר אם שינו עבודתן לוי לכהן הרי הן במיתה : **הם בשלהם** · כלומר ששינו עבודת' כגון שוער ששרר או משורר ששיער אינן אלא באזהרה בלאו : **הא כתיב חדא זימנא** ואת אהרן ואת בניו תפקוד ושמרו את כהונתם והזר הקרב יומת משוער היינו שומר השערים כדכת' וחוסה על השערים : **ר' יהושע בר' חנינא** ויוחנן בן גודגדא לויים היו : **דמר סבר** · יוחנן בן גודגדא דבמיתה הוו וגזרו רבנן דלא מסייע אטו שלא יהא שוער [לבדו] דבמיתה : **ומר סבר** ר' יהושע בן חנניה אינו אלא באזהרה הואיל ולית ביה עון מיתה וקא בעי לסיועיה דלא עביד ממש [לא גזרו רבנן]: **לא דכולי עלמא כו'** : **עולת נדבת ציבור** · שנעשה להן נס ונתנדבו להביא עולה (דעולתנדב'יחיד דתדיר') ודאי : אינה נ"ל) עולת נדבת יחיד דתדירא ודאי מעונת שירה [אינה מעונה נ"ל] : **או דלמא** הא דקאמר ותקעתם [בחצוצרות] על עולותיכם דהיינו [שיר] : **עולותיכם** דכולהו ישראל קאמר א) עולת נדבה בכל (ישראל) [יחיד] או עולת תמיד דהויא דכולהו ישראל : **ויאמר חזקיהו** [להעלות העולה וגו'] · אע"ג דהאי קרא בפר עבודת כוכבים דב"ד (כו') [כתיב] הא איכא [נמי] מהתם שבעה כבשים דלאו הוו דע"ז **אילימא דעולת חובה** · דתמיד : למהלי אימלוכי בחזקיהו (דאמר להו). [דקאמר] ויאמר חזקיה (אי לא) [והרי] ידעי דבעיא שיר: **ביום ט"ז** [לחדש הראשון] אלמא לאו ר"ח הוא : **כבש הבא עם העומר** (זמנו בט"ז בניסן) · [הוא דקרב בט"ז בניסן אי איקבע ר"ח בזמנו דיקרב עומר בט"ז] ולמה להו למיבעי וליחזו היכי עבוד פסח בי"ד והיכי אכול מצה דודאי לא הוו עבדי אי לאו דידעי דאיקבע בזמניה : **אלא** · לעולם ידעי דאיקבע בזמניה וכבש הבא עם העומר הוה ודקא אמרת למה להו אימלוכי : **מידי דהוי אשליח דציבורא** · [דמימלך] דנוטל רשות קודם [שיעמוד] להתפלל מפני כבוד הציבור אף הני נמי משום כבודו של מלך נטלו רשות ממנו ויש תימה בדבר היכי מצי אמר דאקרוב עומר בי"ו ניסן והרי עיבר חזקיהו ניסן בניסן כדמפורש [בדברי הימים] : **אותו יום ט' באב היה** · דהיינו יום חיב באותו יום שבכו העדה דכתיב ותשא כל העדה וגו' : **וכן בשניה** · כשחרב הבית בשניה מוצאי שבת ומוצאי שביעית היתה : **בטל התמיד** · שלא היה להם [שב] בהמה להקריב : **[דאית רמיא להו** · שמצאו בהמה והקריבוה עולת נדבה : **ותסברא** · דשירה דוקא הואי הא שירה דיומיה דנאמר ביו' ראשון דהיינו מוצאי שבת לה' הארץ ומלואה הוא'וישב עליהם את אונם שירה דארבע בשבא הוא דכת' בסוף מזמור אל נקמות דנאמר ברביעי אלא לאו משום שיר ממש אמרו ליה : **אלא אליא בעלמא** · קינה נזדמנה בפיהם : **והא עומדין על דוכנן קתני** דמשמע שהלכו שם לשום כך לומר שירה ובשביל עולת נדבה (לא הוי כולם עולין לשם) [לא הויא כולם עולין לשם עולה]: **אלא סבירא ליה כריש לקיש** דאומר שירה שלא על הקרבן · אע"ג דאין מחייבין כשאין תמידין : (בעולה נמי נדבה) [בעולת יחיד] נמי נימא אע"ג דאין מחויבין : **נפיק מינה חורבא** · דאמרי ש"מ עולת נדבה לא מצי קרבה בלא שיר [וזמנין דליכא לוים כמו שעלה עזרא וסברי דלא מצי קרבה בלא שיר] ולא מייתו לה ואיהי לא בעיא שיר : ואיכא דאמרי נפיק מינה חורבה דאמרי מה עולת נדבה איבעי אמר איבעי לא אמר [אף האי עולת חובה איבעי אמר ואיבעי לא אמרי לס"ה] : **ת"ש** ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה [דקדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים בעיא שיר חצוצרות אף שלמים קדשי קדשים היינו ב' כבשי עצרת דהוו שלמים ואין נאכלין אלא לכהן דומיא דחטאת ואשם דקדשים קדשי הן דכתיב קודש יהיו לה' לכהן] **שקבוע להן זמן** · בעצרת : **אף עולה שקבוע לה זמן** · היינו כל עולות חובות וקא ממעט מהכא עולה נדבה :

א) נראה דצ"ל עולותיכם דכולהו ישראל קאמר והיינו עולת תמיד דהויא דכולהו ישראל אבל עולת נדבה הוי בכלל עולת יחיד ואינו טעון שירה ·

הגהות הב"ח (א) גמ' להעלות העולה להמזבח כצ"ל ותיבת על נמחק : (ב) שם והחצוצרות וע"י כלי דוד מלך כצ"ל ותיבת שיר נמחק : (ג) שם חובה מי הואי הא בשבעה עשר בתמוז בטל התמיד : (ד) רש"י ד"ה מה אתם נ"ל קודם ד"ה אף הם : (ה) ד"ה אלא באזהרה וכו' לן מאי אזהרה וסה"ד ואח"כ מ"ה אביי לית ליה : (ו) ד"ה נפקא וכו' רשות הוא ואי :

מסורת הש"ס

א]איבעיא להו נסכים הבאים בפני עצמן טעונין שירה או אין טעונין שירה כיון *דאמר ג][רבי] שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על היין ג] [וכו'] אמרינן או דלמא על אכילה ושתיה אמרינן אשתייה לחודה לא אמרינן: *ת"ש ר' יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וכו' האי שירה מאי עבידתיה אילימא דעולת חובה מי הוה (א) בשבעה עשר בתמוז בטל התמיד ואלא דעולת נדבה והא תני רב מרי בריה דרב כהנא דלא צריכא אלא לאו דנסכין אמר רבא ואיתימא רב אשי ותסברא שירה דיומיה °לה' הארץ ומלואה °וישב עליהם את אונם בשירה דארבעה בשבא הוא אלא אלייא בעלמא הוא דנפל להו בפומייהו והא עומדים על דוכנן קתני כדריש לקיש דאמר ר"ל אומר שירה שלא על הקרבן א"ה בנסכים נמי לימא נפיק מיניה חורבא: גופא ר' יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וכו' בראשונה במוצאי ב שביעית מי משכחת לה והכתיב °בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר איזו היא שנה שראש השנה בעשור לחדש הוי אומר זה יובל ואי ס"ד בחד בשבוע חרוב מחד בשבוע לחד בשבוע תמני לחד בשבוע אחרינא ד] חמש עשרה הוויין אמר רבינא בארבע עשרה שנה אחר שנה שהוכתה העיר א"ה בעשרים וחמש שנה עשרים ושש הויין דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בי"ח גלו בי"ט משב ועד תמני סרי חד סרי וחמש עשרה עשרים ושית הויא אמר לך רבינא ולדידך מי ניחא מכדי גלו נמי בתשע עשרה משב ועד תשסרי תרתי סרי וארבע סרי עשרים ושית הויין אלא מאי אית לך למימר לבר משתא דגלו בה לדידי נמי לבר משתא דגלו בה מכל מקום תשסרי לרבינא קשיא מי סברת שלש גליות הוי גלו בשבע לכיבוש יהויקים שהיא שמונה לנבוכד נצר גלו בשמונה עשרה לכיבוש יהויקים שהיא תשע עשרה לנבוכד נצר *דאמר מר שנה ראשונה ה] כיבש נינוה שניה

נ"ק

תורה אור

תהלים כד

שם צד

יחזקאל מ

נסכים הבאין בפני עצמן · כגון שהביאו היום קרבן ציבור ולא הביאו נסכים עמו והביאום למחר דאמר מר (מנחות דף מד:) מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם אפי' למחר : **אכילה ושתיה** · קרבן ונסכים : **והא תני רב מרי בריה דרב כהנא** · לעיל דאין עולת נדבה טעונה שיר שהרי אין זמנה קבוע : **ותסברא** · דלהם שירה אמרו באחד בשבת : **נפיק מיניה חורבא** · דאתי למימר כי היכי דנסכים הבאים בפני עצמן רשות נסכים הבאין עם הקרבן נמי רשות : **לגלותנו** · גלות יהויכין והחרש והמסגר ויחזקאל היה (ב) מהם : **יובל** · ראש השנה שלה ביום הכפורים דתוקעין ב"ד בשופר ונפטרים עבדים לבתיהן ושדות חוזרות לבעליהן ולא כראית שהיא יובל אלמא שנת היובל הוה בשנת י"ד לחורבן הבית וקס"ד בהדי שתא דחורבן קאמר ויובל הוא לעולם במוצאי שביעית דשנת מ"ט שביעית היא : **ואי ס"ד במוצאי שביעי' חרוב** · היכי משכחת לה י"ד ו] *לבהדי דתיהוי במוצאי שביעית אחד בשבוע וכו' ז]: **אחר שנה** · וכי חשבת ט"ו שנים משנת היובל למפרע משכחת חורבן במוצאי שביעית שהיא שנת ל"ז למנין יובל זה : **אי הכי** · דבשנת ט"ו לחורבן הוי ההיא נבואה כ"ו לגלות יהויכין הוא: **דאמר מר גלו** ישראל עם יהויכין: **בשבע** בשנה שביעית לכיבוש יהויקים: **גלו בשמונה** · כלומר שאותה גלות היתה בשנה שמינית למלכות נבוכדנצר דשנה שניה למלכותו כיבש יהויקים כדמפרש לקמן: **גלו בי"ח** · עם צדקיהו והיא היתה חרבות ירושלים והיא היתה שנת י"ח לכיבוש יהויקים והיא שנת י"ט לנבוכד נצר: **משב ועד תמני סרי** · משנה שביעית שהוא גלות יחזקאל עד תמני סרי שהוא חורבן הבית חד סרי לבהדי שתא דגלה בה יחזקאל ולבר משנת החורבן דמנית לה בהדי הנך דמחורבן ועד יובל וחמיסר דמחורבן ועד יובל עם שנת החורבן ושנת היובל אשתכח דכ"ו הוו מהשתא דגלו בה ועד יובל והיכי אמר יחזקאל בעשרים וחמש לגלותנו היה יובל וס"ד דבהדי שתא דגלו ח]קאמר : **ולדידך** · דבעית למימני לשנת החורבן בהנך ארבעה עשר מי ניחא: **מכדי גלו נמי בי"ט** · דס"ד דהאי מתרץ דג' גליות הוו דהא דתני גלו בי"ח ובי"ט הוו שני גליות וסברת] *דבשמונה עשר הוה חורבן וכי מנית נמי ארביסר לבהדי שנת חורבן ושנת היובל משכחת לה עשרין ושית (ג) בגלות יהויכין שהיתה בשנת שבע ולבהדי שתא דגלו בה: **אלא מאי אית לך למימר** · האי דקאמר יחזקאל בעשרים וחמש לגלותנו : **לבר משתא דגלו בה** · יהויכין ויחזקאל] : **מ"מ תשסרי לרבינא קשיא** · דהא ודאי בגלות האחרון היה החורבן וכיון דאמר רבינא חמיסרי שנים עד היובל ומגלות יהויכין ועד שנת חורבן שהוא בי"ט הוו חד סרי לבר משתא דגלו בה ולבר שנת החורבן וחמיסרי הא עשרין ושית : **מי סברת ג' גליות הוו** · הש"ס הוא דקא מתרץ דהאי דאמרן לעיל גלו נמי בתשסרי לאו מלתא היא לחד גלות הוא דבשמונה עשר לכיבוש יהויקים הוו חרבות ירושלים שהיא תשעה עשר לנבוכד נצר הלכך משב ועד תשעה עשר לבר משתא דגלו בה יהויכין ויחזקאל ולבר שנת החורבן וט"ו עם שנת החורבן ושנת היובל הרי כ"ה : **דאמר מר** · בסדר עולם : **כיבש יהויקים** · לאו גלות הוא דלא הגלה שום אדם אלא כבשו לעבד תחתיו ועבדו שלש שנים כדכתיב (מלכים ב כד) ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים ושב וימרד בו ג' שנים כדכתיב בדניאל בתחלתו בשנת שלש למלכות יהויקים (עלה) נבוכד נצר ירושלים ותניא בסדר עולם אפשר לומר כן והלא לא מלך נבוכד נצר עד שנה רביעית ליהויקים כדכתיב (ירמיה כה) הדבר אשר היה על ירמיהו על כל עם יהודה בשנה הרביעית ליהויקים היא השנה הראשונית לנבוכד נצר אם כן מה תלמוד לומר בשנת שלש למרדו יא] שהיא שנית לכיבושו והגלהו לבבל והמליך יהויכין תחתיו וכתיב בסוף דברי הימים ולתשובת השנה וגו' אלמא בשנת שבע לכיבוש ראשון של יהויקים גלה יהויכין וכתיב בסוף מלכים ולא אלוי יהויכין מלך יהודה וגו' אלמא שביעית לכיבוש יהויקים היא שמינית למלכות נבוכד נצר והיינו

[לעיל יא. ברכות לה.]

לעיל יא:

נ"ל בהדי שתא דחורבן דתיהוי מולאי נ"ק

נ"א בתשעה

סדר עולם פ' כ"ה

שייך לע"ב

נ"ל

נסכים הבאים בפני עצמן טעונין שירה או לאו · פי' יב] נסכים מקרבן ציבור שלא הקריבו ביומו ולמחר מקריבין כדדרשי' (מנחות דף מד:) ומנחתם עד עשרה ימים וליכא לפרושי אם התנדב אדם מנחת נסכים יג] *דאפי' הביאו קרבן חובה קרבנו אין טעון נסכים ומיירי ולאו שמקריבה ביום אבל מקריבה בלילה [הא] א"ר אלעזר מה כפרה ביום אף שירה ביום : **ותסברא** שירה דיומיה לה' · ולאו נמי נסכים הבאים בפני עצמן טעונים שירה היינו שיר של יוםיד] שמביאין אותו ולא שיר שהיה ראוי ביום הבאת קרבן : **מחד** בשבוע לחד בשבוע · למפרע קחשיב ט"ו שנה : **אמר** רבינא · בי"ד אחר שנה שהוכתה העיר [דהיינו] בשנת ט"ו לחורבן אז היה יובל : **אי** הכי · דהוה שנת ט"ו לחורבן עשרין טו]וה' הויין כ"ו הויין דאמר מר גלו בז' פי' בז' לכיבוש יהויקים שכיבש בד' למלכותו והוא מלך י"א שנה ובאותה שנה הרג יהויקים והמליך יהויכין בנו ג' חדשים ולתקופת השנה באותה שנה הגלהו לבבל והחרש והמסגר ואז היה גלות דיחזקאל : גלו בי"ח לכיבוש היינו כשהוכתה העיר : **משבע** שגלו בה עד תמניסר שחרבה העיר · בלא תמניסר עצמו שהוא מנין דט"ו חסר דשנה שביעית שגלו בה היא היתה שנה אחרונה ליהויקים ושוב מלך צדקיהו י' שנים לפני שנת החורבן וט"ו כ"ו הויין בשלמא אי אמרינן די"ד שנה לחורבן עצמו קאמר ניחא די"ד וי"א הם כ"ה אלא כיון דאמר דהוה שנת ט"ו קשיא ומלית לשנויי דשנה שגלו בה היא היתה שנה ראשונה לצדקיהו וליכא אלא י' שנים מן הגלות עד שנת של חורבן אלא קים ליה דאינו כן דהגלות היה באותה שנה *שמינית ליהויקים א"כ איכא אחד עשר שנה : **ולדידך** מי ניחא · מכדי גלו בי"ט שנה והיינו כשהוכתה העיר מז' עד י"ט י"ב הוו ואארבסרי כ"ו הויין ומצי למיפרך לפי שיטתו שהיה סבור די"ח וי"ט שני גליות דא"כ היכי מתוקמא אי הוכתה בי"ח לא הוכתה בי"ט ואין להקפיד דסוגיא בעלמא הוא ולמסקנא ניחא :

הוא

עין משפט נר מצוה

ם א מיי' פ"ו מהלכות תמידין הלכה ח וס"ג מהל' כלי מקדש הל' ב :

נ"א דאפילו אם הביאו עם קרבנו אין טעון כנסכים שירה ומיירי כו' נ"ק

מא ב מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הלכה ג ד :

* * *

שיטה מקובצת

א] אבעיא · עי' תוס' מנחות (מד ע"ב) : ב] דאמר רבי : ג] היין · עי' תוס' פסחים (דף סד) : ד] אחרינא חמיסר תיבת חמש נמחק הני חמיסרי הויין תיבת עשרה נמחק : ה] כיבש · עי' ערוך ערך גל : ו] י"ד בהדי שתא דחורבן דתיהוי במוצאי שביעית מחד בשבוע : ז] וכו' · ס"א מחד שבוע לחד שבוע למפרע קא חשיב ט"ו שנה משנת היובל עד החורבן : ח] דגלו כ"ה עד היובל קאמר : ט] וסבר דבתשעת תיבת דבשמנה נמחק : י] ויחזקאל קאמר לדידי נמי דאמינא חמשת עשר משנת י"ח שחרב הבית בה עד יובל משכחת לה כ"ה לבר משתא דגלו בה יהויכין ויחזקאל : יא] למרדו דשלשה שנים מרד ועלה עליו בשנה שלישית למרדו שהיא: יב] פי' בקונטרס נסכים: יג] נסכים' גליון דהא יחיד אף בנסכים דקרבן חובה אין טעון שיר כ"ש דנדבה' ר"י ז"ל : יד] יום הנסכים שמביאין : טו] עשרין וחמשה הויין תיבות וה' הוין וכ"ו נמחק :

נ"א שיוצאס

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' חובה מי הוה לא בשבעה : (ב) רש"י ד"ה לגלותינו וכו' מהם ס"ד ואח"כ מ"ה זה יובל : (ג) ד"ה מכדי וכו' מגלות יהויכין :

* * *

רבינו גרשום

נסכין הבאין בפני עצמן כדאמרינן במס' מנחות (דף מד) האומר הרי עלי יין לא יפחות מג' לוגין : [או דלמא] על אכילה ושתיה דמזבח על זבח הקרב עם נסכיו: [ותתני רב מרי על שלותיכם וגו' אלא לאו דנסכין [הבאין] בפני עצמן א) דבטל תמיד] : אי הכי כיון דאי בעי מצי למימר שירה שלא על הקרבן לימא נמי אנסכים · נפיק מינה חורבא · דסברי דדינא דנסכין לא מצו קריבי אלא ע"י שיר [ואי ליכא לוים לא הוה מקרבי להו ואינהו לא בעו שיר : בעשרים וחמש שנה לגלותינו · לגלות יכניה ארבע עשרה אחרי אשר הוכתה העיר לגלות צדקיה: שראש השנה שלה בעשור דלא אשכח שום ר"ה דהוי בעשור אלא יובל ביוה"כ אלמא בשנת י"ד יובל הוא : ואי ס"ד בחד בשבוע חרב מחד בשבוע עד לחד בשבוע תלתאי הרי ט"ו הוו ולא איקלע יובל עד שנת ט"ו אלא ש"מ מדאמר קרא בי"ד שנה ותו לא וההיא הוה יובל לא משכחת לה דחרב הבית אלא בשנה שניה לשבוע ואישתכח דאתא יובל בי"ד שנה : אמר רבינא לעולם בחד בשבא חרב ודקא קשיא לך לא איקלע יובל עד ט"ו הכי תריץ הכי י"ד שנה אחר שנה שהוכתה דהוו להו ט"ו בהדי ההוא שנה שהוכתה] : אי הכי כיון דחשבת י"ד בר מההיא שתא דחרוב : עשרין ושית הוו והא כתיב [illegible] יחזקאל [עם] יכניה [גלו בי"ח לאחר גלות יהויקים גלו עם צדקיהו וחרב הבית] : משב · כשגלה יכניה ועד י"ח [illegible] אלא ודאי י"ד הוו ותו לא דהוה להו כ"ה שנים · אמר לך רבינא ולדידך דתריצת הכי בי"ד מי ניחא דליהוו [illegible] כ"ה ותו לא לבר משתא דגלו בה דלא חשיב [רבצר] ההיא שנת י"ט דגלו אלא י"ח ולא הוו אלא י"א וי"ד דהוו כ"ה : [illegible] לדידי נמי קא קשיא דאי חשיב משב ועד י"ט י"ב ולבתר הכי י"ד הויין כ"ו דרבינא מפשי : אמר לך רבינא מי סברת ג' גליות [illegible] היינו חדא שתא וכן נמי גלו בי"ח גלו בי"ט חדא שתא והאי דקאמר [לית מי סברת] ג' גליות ולא [illegible] דאיהו לא קא איירי בה' אלא משב ועד י"ח [illegible] מי סברת ג' גליות גלו : גלות [יהויכין] בשבע לכיבוש יהויקים שהיא שמינית [למלכות] נבוכדנצר וגלו בגלות צדקיה [illegible] יהויקים

א) נראה דחסר כאן וצ"ל דליכא למימר דאמרו שירה על נסכי התמיד דהא כבר בטל התמיד ·